

Crkva sv. Marije od Navještenja na Košljunu.

(Zadužbina kneza Ivana Frankopana i njegove kćeri Katarine.)

O. Vladislav Brusić.

Kad je knez Ivan Frankopan g. 1453. pravio svoju oporuku, mislio je, da će pod zaštitom sv. Marka mirno upravljati gradom i otokom Krkom, svojom djedovinom sve do svoje smrti. Nije onda ni slutio, da bi himbenost Mlečića mogla biti tolika, da mu od sve-mogućih pokrovitelja postanu najljući neprijatelji. Što on ni izdaleka nije slutio o. 1452., to se dogodilo g. 1480.

Na Ivanov poziv Mlečići su se g. 1480. umiješali u njegov spor i sukob s kraljem Matijašem (Matijom Korvinom), koji je na nevjernoga kneza svoga vazala bio poslao s vojskom svoga kapitana Blaža Madžara (Blaž Podmanicki). Završetak ovog sukoba bio je za kneza Ivana sudbonosan. Nakon sretne pobjede nad Podmanickim Mlečići su ga na prevaru u jednoj svojoj galiji odpremili u Mletke i tako ga lišše djedovine, određivši mu zato godišnju penziju od 1000 dukata, ako se bude nastanio u Mlecima. Isto su tako odredili, da će njegovoj kćeri Katarini isplatiti miraz od 5000 zlatnih dukata, ako se bude udala za kojeg mletačkog plemića ili patricija. Ivanov je krvni neprijatelj bio Antun Vinciguera, duždovski tajnik i izvanredni duždev poslanik na Krku, a potom i prvi mletački upravnik ili providur (proveditore) grada i otoka Krka. Ovaj prepredeni diplomat i opaki čovjek nije bio zadovoljan s time, što je Ivana himbeno i na prevaru lišio njegove očevine, već je sve učinio, da ga i moralno ubije. Ogavne su i baš podle one klevete, što ih je on proti nesretnom knezu iznesao u svome izvješću na dužda u Mlecima.¹

¹ Monumenta spectantia Historiam Slav. Meridionalium VI VI: Giurisdizione antica di Veglia 1481. Relazione di Antonio Vinciguerra. p. 29—91. NB. Uspomena na kneza Ivana i na njegovu nesreću još i danas živa je među stanovništvom otoka Krka. Ovdje se još i danas pjeva pjesma: »Turne moj prelipi.« A za crninu, koju oblače od davnine otočani, kaže se, da je to uspomena na žalovanje za nesretnim knezom i za Frankopanima.

Ivan grdno prevaren od Mlečića postane najnesretniji čovjek. Srce mu je gorilo od jala i srdžbe na njih, ali je bio preslab, da im se pravedno osveti. Krišom je pobjegao iz Mletaka, i tako je izgubio i dosudenu mu godišnju penziju. Misleći uvijek nato, kako bi se opet povratio na svoj otok Krk, umro je negdje g. 1486, rek bi baš na 14. ožujka u selu Zagon u Vinodolu.

Klaić u svojoj knjizi »Krkčki knezovi Frankapani« na str. 291. veli, da je mrtvo Ivanovo tijelo preko Novoga bilo prenešeno na otok Krk, te potom odneseno na Košljun, i ondje pokopano u crkvi sv. Marije.

Antun Vinciguera, personifikacija mletačke makijavelističke diplomacije preživio je svoju žrtvu, nesretnoga kneza Ivana, i čim je doznao za njegovu smrt, požurio se, da je javi duždu u Mlecima. Poslao mu je također i prepis kneževe oporuke, za koju u pismu kaže, da ju je našao, kad je po kneževu svrgnuću prevrtao razne spise u bivšoj njegovoj pisarni u Krku.²

Republici je sigurno dobro došla oporuka kneza Ivana iz g. 1452. U Mlecima su svi znali, da republika nije imala pravne podloge za posjed otoka Krka, i zato su bili zabrinuti. Ove je zabrinutosti nestalo, kad su došli u posjed kneževe oporuke, koju im je poslao Vinciguera iz Vicence, gdje je na svojem imanju proživio zadnje godine svoga života. Oporuka bila je već onda pravomoćna, jer je knez bio mrtav. Prema samoj oporuci, koja je bila napisana u dvoru krčkoga biskupa (in palatio episcopali) duždeva je vlada u Mlecima bila određena za ovršitelja posljednje kneževe volje, a mletačka je republika postajala za sva vremena baštinicom kneževe očevine: grada i otoka Krka. I tako su Mlečani zagospodarili i ovim zadnjim otokom na našem primorju, koji je do g. 1480. pripadao hrvatsko-ugarskom kraljestvu, i na kojem su do ove godine gospodovali Frankapani kao vazali hrvatsko-ugarskih kraljeva.

Sasvim je vjerojatno, da su i Franjevci na Košljunu nakon smrti kneževe došli u posjed one bogate ostavštine od 1000 zlatnih dukata, što ih je on u svojoj oporuci ostavio njihovoj crkvi sv. Marije. Ovu svotu isplatila im je jamačno državna blagajna u Mlecima prema naručbi duždevske vlade i u ime same republike, koja je na ovu isplatu bila obvezana i kao baštinica Ivanova i kao ovršiteljica njegove oporuke.

Prema tome zidanje nove današnje crkve na Košljunu posvećene »Marijinom Naviještanju« pada u razdoblje od g. 1486. do g. 1523. Odavle slijedi, da je nova crkva na Košljunu, što su je sagradili Franjevci kao zadužbinu kneza Ivana Frankopana i njegove kćeri Katarine, bila sagrađena ili barem dovršena pod mletačkom vladavinom. Ovo potvrđuje i mletački Kri l a t i l a v, koji je naslikan iznad Frankopanskog grba na jednom od onih debelih

² Mon. Slav. Merid. Vol. VI. Ljubić: Commissiones et relationes venetae T. I. 97—101.

podpornjaka, što drže crkveno sljeme. Tako isto za ovo nalazimo potvrdu i u oporuci fr. Bernardina Zorgulo pk. Stjepana iz Krka. Ovaj je kao novak novicijata u Košljunu prema propisima franjevačkoga reda g. 1497. na 6. lipnja dao u gradu Krku, u kući košljunskog samostana, koja se nalazila iza crkve stolnice, napraviti svoju oporuku. U njoj se nalazi i stavka, u kojoj se kaže: hoće, da se njegova očinska kuća u gradu Krku proda na dražbi, i da se dobivenim novcem na Košljunu sagradi crkvena riznica ili sakristija iza zvonika sa klaustrom, koji će odanle voditi do samostanskog blagovališta.³ Općenito se drži, da se ova stavka fra Bernardinove oporuke odnosi na gradnju današnje crkvene riznice na Košljunu, a tako isto i na gradnju onog tamnog hodnika, koji je veže sa samostanom. Prema ovom morala je gradnja nove crkve na Košljunu g. 1497. biti dobro naprijed. Ona je u glavnom bila sagrađena iz ostavštine kneza Ivana, a onda samo dovršena i u nutrini uređena iz ostavštine njegove kćeri Katarine, kako to potvrđuje i svjedočanstvo Margarite Bevilaqua, koja je u parnici za ostavštinu Katarininu od 1000 zlatnih dukata crkvi sv. Marije na Košljunu, kazala, da je od svoje gospodarice čula: da je onu crkvu počeo graditi njezin otac, a ona, da je hoće da dovrši.⁴

Katarina Frankopan, jedinica kneza Ivana gospodara otoka Krka preživjela je svoga nesretnoga oca. Prije svoje smrti, koja ju je zatekla, negdje početkom g. 1520. u Mlecima, videći da nema poroda ni u drugom braku, učinila je svoju oporuku. U njoj se plemića gospoda, udovica pk. Frana Dandola, a žena Andrije Fokula mletačkih patricija, sjetila i Košljuna, mile zadužbine svoga pokojnoga oca. Jedna stavka njene oporuke dakle glasi ovako: »Za onaj čas, kad budem imala umrijeti najprije preporučujem svoju dušu Bogu, svevišnjem stvoritelju i slavnoj majci i djevici Mariji i svim svecima na nebu, a potom tijelo svoje predajem zemlji iz koje je postalo. I želim, da ono bude preneseno na Krk i ondje pokopano u crkvi sv. Marije reda Male Braće pred velikim oltarom. Toj crkvi ostavljam 1000 zlatnih dukata, koji se imaju potrošiti za gradnju iste crkve i ne za drugo ili na koji drugi način.«⁵

³ »Vegle in domo Conventus Castilionis prope ecclesiam Cathedrallem. Anno 1497... et ex dicto praetio dicte domus voluit, quod fabricetur una sacristia post campanilum conventus cum claustro eundo ad refectorium.« — Oporuka pisana na pergameni u Arh. samost. 1497.

⁴ »... e che la voleva beneficiar la dicta giesia dicendo mio padre la comenzo fabricar et io voglio finirla.« Pergamena iz g. 1520. u sam. arhivu — i savremeni prepis na papiru: Breviario Cme de Frangepani.

⁵ »In primis quando mihi mori contigerit animam meam suo altissimo creatori et eius gloriosissimae matri virgini Marie totique triumfanti curie humiliter commitendo et corpus meum humo derelinquendo unde sumptum est, quod volo Veglam portari et ibi in ecclesia Sancte Marie ordinis fratrum minorum sepeliri ante altare magnum — Cui ecclesie

Ali se Katarininoj oporuci bio zameo svaki trag; a samo se iza njezine smrti u pisarni u Mlecima (in cancellaria iudicum examinatorum) među spisima pk. Don Gregura Trina kanonika sv. Marka i javnog bilježnika pronašla jedna zapiska, (cedola) na kojoj je bio ispisan gornji izvadak (particula) iz iste oporuke. Kad su za ovu zapisku dočuli redovnici košljunskog samostana, zatražiše preko Alviža Capella (Aloisius Capello) prokuratora Franjevacca Obsluživalaca (Fratrum Minorum de Observantia) dalmatinske provincije u Mlecima od baštinika Katarininih, da im isplate u zapisci naznačenu svotu zlatnih dukata. Na njihovu potragu pristupiše na sud braća Lovre i Andrija Dandolo kao baštinici pk. Franja Dandolo prvog muža pk. Katarine. Ovi su uživali neki posjed u predjelu Carturi (in insula Carturi) općine Cittadella u polju padovanskom, koji je bio založen Katarini za 5000 zlatnih dukata, što ih je ona bila primila od državne blagajne za miraz. Oni izjaviše na sudu, da su voljni na način, kako će to sami predložiti, isplatiti košljunskom samostanu njegovu tražbinu, samo ako se on odreče svakog prava na založeni posjed. Alviž Capello zastupnik košljunskog samostana pristane na ponudu braće Dandola, i bila je odmah podpisana nagodba. Spomenuta se braća obvezaše dakle, da će rečenom samostanu na račun od 1000 dukata odmah isplatiti 500, a drugu polovicu kroz četiri godine. U slučaju da nebi svoje obećanje na vrijeme ispunili, košljunski će samostan imati pravo, da po svome prokuratoru proda dio od založenog posjeda, i da se tako naplati.⁶

Međutim se javiše sudu u Mlecima i baštinici Katarinini po krvi: Doroteja kći pk. Bartula Frankopana i udovica pk. Karla Kravavskoga kneza i Ivan Frankopan sin pk. Andrije. Oni su kao najbliži rođaci Katarinini zatražili za sebe svu njezinu pokretnu i ne-

dimitto ducatos Mille auri expendendos in et pro fabrica ecclesie eiusdem et non aliter neque alio modo.« Pergamena iz g. 1520 = Processo del legato di Cattarina Frangipani.

⁶ 1520, die 23. Junii. Sancte Justine = Coram officio Examinatorum comparuit vir Nobilis Dnus Aloisius Capello uti procurator Fratrum Minorum de Observantia totius provincie Dalmatie tanquam beneficiator in continuata et ultima voluntate q. Nobilis Dne Catharine olim consortis Nobilis Viri Dni Andree Fuscule. In legato ducatorum Mille relictorum Ecclesie Sancte Marie Ordinis Sancti Francisci Vegle. Offerens se dicto noe prolaturum dictam eius continuatam et ultimam voluntatem per unam cedulam testamentariam scriptam manu q. Dni presbiteri Gregorii Trina canonici sancti Marci et venetiarum notarii repertam in scriptis dicti q. Dni presbiteri Gregorii Trina in cancellaria inferiori, Et principium Testamenti scripti utsupra et testes idoneos Dni Iudices: Nicolaus Paruta, Marcus Michael, Hermolaus Lombardo — vidi: Breviarium q. Mag. Dne Catharine na pergameni i u prepisu u samostanskom arhivu. Ovdje se nalazi također i prepis nagodbe (Concordium) između Lovra i Andrije Dandola i samostana na papiru.

pokretnu baštinu. Odbili su također tražbinu košljunskog samostana na 1000 dukata, što ih je njihova spomenuta rođakinja ostavila samostanskoj crkvi sv. Marije, zanijekavši pravomoć zapisci, na kojoj je spomenuti samostan temeljio svoje pravo.

Sad se pred sucima istražiteljima za oporuku u Mlecima zametne parnica između kneginje Doroteje i kneza Ivana Frankopan s jedne strane i košljunskog samostana s druge. Košljunski su redovnici predložili sudu preko svoga prokuratora sedam svjedoka, za koje su molili, da budu ispitani. Ovi svjedoci bili su: Andrija Tosculo muž pk. Katarine, Antun Viaro, Margarita Bevilaqua, Maria Trevisan, Fridrik de Rainerio, Bona udova Lazara Francka i Elizabeta Raspante. Prvi od svjedoka bio je ispitan i saslušan 16. listopada 1520. Andrija Fasculo. Suci su na njega upravili 14 pitanja. Na pitanje: Što znade o posljednjoj i ne opozvanoj želji pk. plemenite gospođe Katarine svoje supruge, odgovorio je: da je on kao svjedok i njezin muž čuo iz njezinih usta više puta: da ona hoće, kada umre, da se njezino tijelo prenese na Košljun na otoku Krku, i da bude ondje pokopano u crkvi sv. Marije u posebnoj grobnici pred velikim oltarom. I zato, da hoće onoj crkvi za njezino uzdržavanje ostaviti 1000 zlatnih dukata.⁷ Na slični upit svjedočio je gotovo isto i Antun Viaro 20. listopada iste godine. Ali je puno važnije svjedočanstvo Margarite Bevilaqua služavke Katarinine. Ona je najprije svjedočila: da je čula više puta od svoje pokojne gospodarice, kako hoće, da njezino tijelo bude po smrti prenešeno u crkvu sv. Marije na Krku i da bude ondje pokopano, i da će obdariti onu crkvu spominjući ovo: moj ju je otac započeo graditi, a ja je hoću dovršiti; a onda je još kazala sucima i ovo: da se spominje, da je mjesec ili mjesec i pol prije smrti svoje gospodarice bila s njom u crkvi sv. Franja delle Vigne u Mlecima, a da je ondje bila i gosp. Marija Trevisan, i da je čula na svoje uši, kako je rekla i ovo: da hoće, da njezino tijelo bude prenešeno u crkvu sv. Marije na Krku, i da je ostavila, ili da hoće ostaviti 1000 dukata za njezin završetak; a da joj ona na to kazala: Gospodo, zar nebi bilo bolje, da vaše tijelo ostane ovdje u ovoj zemlji, gdje će vas vaši pohađati? Ali ona, da je odgovorila: Nitko me neće odvratiti od ove moje namisli, i hoću, da se moje tijelo prenese poslje smrti onamo, gdje sam se rodila.⁸

⁷ »Che essendo esso testimonio marido de la dicta quondam madona Catharina ha sentido dire de sua bocha piu et piu volte che defonta la sia la vuol esser portado el corpo suo a santa Maria de Cursione in Lisola de Vegla ne' la qual giesia voleva esser sepulta davantilo altar grando in una archa. Et che la voleva lascar a dicta giesia et per fabrica di quella ducati Mille.« Ibi.

⁸ . . . ha sentido la ditta Madona Catharina dir piu fiате in diversi luogi et in diversi tempi che la voleva che il suo corpo fusse portado a sta, Maria de Vegia, et che la voleva beneficiar la ditta giesia dicendo mio padre la principio a fabricar et io voglio finirla. Et ultimamente uno

Veoma je važno i svjedočanstvo spomenute Marije Trevizan. Ona je pred sucima istražiteljima pod zakletvom izjavila: da se jednog dana i to dva ili tri mjeseca prije smrti rečene Katarine svoje prijateljice bila našla s njom u crkvi sv. Franja de la Vigna. I dok su one ondje bile dogodilo se, da su unesli u crkvu nekog mrtvaca, da bude ondje pokopan. Nato je ona rekla spomenutoj Gospodi: Gospodo, kad bi se s vama desio ovakav slučaj, gdje biste željela, da vas pokopaju? Katarina je odgovorila: da vam istinu kažem, hoću, da me prenesu na Krk u samostan sv. Franja! A zašto tako? zapitala ju je ona. Zar nijesu i ovdje redovnici sv. Franje, kao i na Krku? Jest, odgovori Katarina, ali mi se čini, da će oni tamo imati više razloga, da se spominju mene, i da se mole za mene, jer je ono mjesto bilo mojega oca, i jer sam ja ondje poznata, a ovdje me toliko ne poznaju, i jer je ovo moja odluka! I još joj se čini, da je spomenuta Katarina nadodala i ovo: i učiniti ću tako, da će oni redovnici imati zašto, da me se spominju, i da se mole za moju dušu. Rekla je još pred sucima i ovo: da je po smrti rečene Katarine čitala prepis neke zapiske pk. Don Gregura Trina, koju su joj donesli redovnici Franjevci iz Krka i drugi jedan prepis, koji je sadržavao početak oporuke spomenute gospode, i da je ondje bilo pisano, da ona kao oporučiteljica ostavlja redovnicima samostana na Košljunu za gradnju njihove crkve 1000 dukata.⁹

zorno... et so mese uno vel circa... avanti che la dicta madona Catharina morisse. Ritrovando si essa testimonia in giesia de s. Francesco dove la dicta madona Catharina et Madona Maria Trevisan la qual era un pocho discosta da essa testimonia e da Madona Catharina. La dicta Madona Catharina disse. Come la voleva chel suo corpo fusse portato a santa Maria de Vegla et disse che la lasciava o ver voleva lasciare a la dicta giesia ducati mille par far compir dicta giesia. Et essa testimonia li disse, non è meglio Madona chel vostro corpo staga qua in sta terra che tutti i vostri ve visitera et la dicta Madona disse: nissun non mi voltera mai da questo, e voio chel mio corpo sia portado dove son nasciuta. Ibi.

⁹ Che uno zorno... et puol esser cerca mexi do in tre... avanti che la dicta Madona Catharina morisse essendo la dicta in giesia de s. Francesco de la Vigna dove etiam era essa testimonia Et essendo portato in dicta giesia uno corpo per sepelir essa testimonia disse ala dicta Madona Catharina... Madona dove voria acedendovi tal caso esser sepolta? La qual madona Catharina rispose e disse, a dir vero voglio esser portata a Veglia al luogo di frati de s. Francesco, et essa testimonia disse: perche cussi non sono cussi frati de s. Francesco qua come a Veglia. La qual Madona Catharina respose le vero Ma pur me par che quelli haverano piu causa de pregar et a recordarsi de l' anima mia per esser luogo de mio padre e per esser conosciuto li... e questo é el mio proponimento... e faro che li haverano et causa di areccordarsi di mi et de l' anima mia parlando de dicti frati... I rekla je još: che di pol la morte de dicta q. madona Catharina essa testimonia ha letto una copia

Na 23. listopada iste godine bio je ispitan i svjedok Fridrik de Rainerio pravnik. On je pred sucima izkazao: da se spominje, kako je jednoga dana bila došla spomenuta pk. gospoda Katarina sa svojim mužem k njegovom stricu, da ga pita za mnijenje u parnici, što ju je onda ona imala s porečkim biskupom glede kaštela sv. Vičenta u Istri. Onom prigodom, da je čuo, kad je u razgovoru rekla, da je ostavila ili da će ostaviti samostanu sv. Marije, redovnika sv. Franje na Krku 1000 dukata, da sagrađe crkvu, u kojoj hoće, da se uredi i njezina grobnica pred velikim oltarom, jer hoće da ju poslije smrti ondje pokopaju. Još je kazao isti svjedok kako se spominje, da je on onda rekao: Gospodo, to je lijepi dar! a ona da je odvrátila: Hoću, da za onu gradnju ostavim 1000 dukata! i čini mi se rekao je dalje, da je ono kazala za gradnju velike crkve.¹⁰ Fridrik de Rainerio znao je također za zapisku Don Gregura Trina. Njemu ju je pročitao Messer Petar Morosini jednom zgodom, kad su se obojica našla kod bolesnog Andrije Fokula.

Kad je bila ispitana Bona udova Lazara Franka, koja je posluživala u kući pk. gospode Katarine, ona je uz ostalo uzjavila, da joj je bilo dobro poznato da je spomenuta gospoda veoma ljubila Franjevce na Krku.

Zadnja je bila ispitana Elizabeta udova pk. Petra Rasponte. Ona je među ostalim svjedočila, da je čula od pk. Katarine više puta, kako hoće, da je pokopaju u crkvi sv. Marije na Košljunu, i zato da će narediti, da ondje za nju učine posebnu grobnicu, i da je stoga odlučila da nadari onu crkvu.¹¹

Parnica o Katarininoj oporuci i o ostavštini crkvi sv. Marije na Košljunu još nije bila zaključena, kad je početkom g. 1521. na kapitulju u Zadru bilo izabrano novo starješinstvo dalmatinske franjevačke provincije sv. Jerolima. Na ovom je kapitulju bio izabran provincijalom otac fra Jerolim Auricalco iz Verone. On je odmah naredio novom gvardijanu košljunskog samostana ocu fra Franju

a se monstrata per li frati di Vegia de l' ordine de san Francesco de una cedola de man de Messer Gregorio Trina. Et una minuta del principio de un testamento della q. Madona nella qual copia o ver minuta del principio del ditto testamento se conteniva come la ditta Madona Catherina lassava ai ditti frati de Vegia ducati Mille.« Ibi.

¹⁰ »Disse: Che la voleva lasciar, over che laveva lassato ducati mille al monastier de santa Maria de Gratia de Frati de san Francesco de Vegia per far una Capella. Et che la voleva che fusse fatta la sua archa in quella Capella davanti l' Altar dove che la voleva che suo corpo fusse portado, Et ibi sepulto.... Na ovo da je on rekao: »Madona questo é un bel lasso! La qual rispose: Voio che quella fabrica habia ducati mille... e me par che la disse per far la capella granda.« Ibi.

¹¹ »ha sentido la dicta Madona Catharina dir che lei voleva dapoi la sua morte chel corpo suo fusse portado a Vegia et sepulto nela giesia de santa Maria de Cursion et che fusse facta la sua archa davanti l'altar grando et che la voleva beneficiar dicta giesia. Ibi.

Radičeviću iz Zadra, da uradi sve što može, samo da se već jednom zaključi parnica o ostavštini pk. Katarine rođene Frankopan samostanskoj crkvi na Košljunu. Nakon ove naredbe novi gvardijan Košljunskog samostana providen potrebitim punomoćima otputovao je u Mletke. Ondje je došao u doticaj s Alvižom Baduvarijem, kojemu su bili Doroteja udova Karla Krbavskoga i Ivan Frankopan sin Andrijin odstupili i prodali svoja prava na baštinu pk. Katarine njihove rođakinje, i sklopio je s njime 15. svibnja 1521. nagodbu, u kojoj se rečeni Alviž obvezao, da će odmah na račun one ostavštine od 1000 zlatnih dukata, ostavljenih crkvi sv. Marije u Košljunu isplatiti Fridriku Rajneriju i Franji Memmu kao prokuratorima samostana na Košljunu dukata 400, kako je to u prisutnosti oca Franja košljunskog gvardijana i učinio. Za ostalu svotu obvezao se također, da će je isplatiti ovako: kroz dojući mjesec listopad isplatiti će dukata 100, a preostalih 500 dukata isplatit će kroz četiri godine, koje slijede u četiri jednaka obroka. Zato se i otac fra Franjo Radičević gvardijan i spomenuti prokurator odrekoše u ime košljunskog samostana svih prava na založeno zemljište za miraz Katarinin, te su tako spomenutom Baduvariju dali slobodu i mogućnost, da kao onoj, komu su bila prodana i odstupljena sva prava na baštinu pk. Katarine od Doroteje udove Kneza Krbavskoga i Ivana Frankopana sina pk. Andrije, uzmogne korisno i svrsishodno tjerati parnicu na istu baštinu do njezinog zaključka s braćom Lovrom i Andrijom Dandulo.¹²

Ovom je nagodbom bio otac Franjo podpuno zadovoljan, jer je s njom osigurao veliku ostavštinu pk. kneginje Katarine svomu

¹² »devenerunt et deveniunt ad infra scriptas conventiones et compositiones et pacta NB quod dictus Dominus Aloysius dare, solvere, et exbursare teneatur sicque promittit et se obligat eisdem dominis procuratoribus presentibus, stipulantibus et requirentibus dictos ducatos mille pro satisfactione supradicti legati dispensandos et expendendos juxta voluntatem dicte quondam Magnifice domine Catharine hoc modo NB. Ducatos quadringentos de presenti: quos dicti domini Federicus et Franciscus habuerunt et actualiter receperunt a prefato domino Aloysio Baduario in prompta et numerata pecunia pro majoris parte in auro in dicta presentia presente, volente et consentiente dicto Domino fratre Francisco: Item ducatos centum hinc per totum mensem octobris proxime futurum: Reliquos vero ducatos quingentos in termine annorum quatuor proxime sequutorum incipiendorum a die prima mensis novembris 1521. Solvendo singulo anno ratam partem: Eo converso autem prefatus dominus dominus frater Franciscus dicto nomine, et prefati magnifici domini procuratores cesserunt ac presentis instrumenti vigore cedunt et renunciant prefato domino Aloysio dicto nomine et in eius spetie presenti, stipulanti, et recipienti omnia sua jura et acciones ac rationes que et quos habent ipsi domini fratres in et supra dicta possessione vigore quarumcunque accionum et jurium suorum occasione dicti legati ducatorum mille: Constituentes ipsum dominum Aloysium Cessionarium presentem et ac-

samostanu, te je potom mogao, da izvede i dovrši ono, što je bilo na srcu njemu i svim redovnicima košljunskog samostana: a to je da se dogotovi i iz nutra uredi nova velika crkva, koja je zbilja bila dovršena g. 1523., kako to svjedoči natpis uklesan u jednom kamenu na samom vrhu pročelja.¹³

Nova, velika crkva, crkva sv. Marije od Navještenja na Košljunu koja je bila ovako prozvana za razliku od stare benediktinske crkve, koja je bila mnogo manja, i koja je bila posvećena Majci Božjoj od Uznešenja (s. Maria Gloriosa), sagrađena je u obliku jednobrodne franjevačke crkve (basilica franciscana minor).

Ima dakle veliku kapelu u kojoj je bio smješten glavni žrtvenik (danas kor) i prostranu široku i dugu ladu. Kapela ima oblik prave četvorine. Njezina dvokutnica iznosi 8.50 m. Presvođena je unakrsnim svodom s vidivim rebrima. Na licu zaključnog kamena (clavis), koji zatvara svod, i u kojega se opiru rebra isklesan je lijepi Kristov monogram: IHS = Isus Hrist Spasitelj Sviju.

U samom dnu ove kapele imao je sve do god. 1718. svoje mjesto glavni žrtvenik, kojega je resio veliki ikonostas, što ga je za crkvu Majke Božje od Navještenja god. 1535 izradio poznati slikar belinijevac Jerolim a Sta. Cruce. Pred ovim oltarom nalazila se do g. 1718. i grobnica (archa) Katarine Frankopan kćeri kneza Ivana, zadnjeg kneza Frankopana na otoku Krku. Za velikih pregradnja, koje su se u crkvi Majke Božje od Navještenja izvršile od g. 1718. do g. 1720., bio je iz ove kapele ostranjen glavni žrtvenik i skupa sa spomenutim ikonostasom smješten pod veliki luk, koji istu spaja s crkvenom ladom. Iste godine bila je odavle dozvolom Antuna Trevisan, mletačkog providura ili upravnika u Krku, prenešena grobnica Katarine Frankopan u kapelu sv. Bernardina.¹⁴ A potom je u kapeli bio ureden novi kor za redovnike.

ceptantem procuratorem suum irrevocabilem in predictis: Ipsumque ponentes in omne suum locum et statum, ut in rem suam: Ad hoc ut de cetero prefatus dominus Aloysius Cessionarius possit ita uti iuribus et actionibus ut supra cassis consequi et se tueri.« Ibit.

NB. »Breviarium« pk. Presvijetle gospode Katarine rodene Frankopan, kćeri zadnjeg krčkog kneza Ivana Frankopana i udove Franca Dandola, a opet žene Andrije Foscula, u kojem se pred sucima istražiteljima i ovjeroviteljima oporuka istražila istinitost ostavštine njezine od 1000 zlatnih dukata crkvi sv. Marije na Košljunu, nalazi se u arhivu samostanskom u izvorniku pisan na pergamentu i u savremenom prepisu na papiru. Prepis na papiru sadrži se na svešćiću male veličine »in folio«, koji broji 31 list. Ovaj još uvijek ne izdani spis nije od male važnosti za povijest Frankopana i za povijest otoka Krka.

¹³ Natpis na pročelju crkve: † A. D. MCCCCC || XXIII. DIE XIII. M | OCTOBRIS. F. F.

¹⁴ »Noi Z. Antonio Trevisan Proveditore Concedemo licenza a Padre Gvardiano di Cassione che possi trasportare il Deposito che s' at-

Crkvena lada ima oblik pravokutnika, kojemu kutovi na stranici od glavnih crkvenih vratiju nisu potpuno pravilni. Sva ova prostrana prostorija pokrivena je otvorenim drvenim krovom. I danas se svaki divi čvrstoći i masivnosti gradnje ovoga krova koji iz vanka završava sa strehom. Pobočne zidove vežu jako masivne poprečne grede koje su na zidovima pričvršćene i pojačane s drvenim lijepo izrađenim ražnicima. Uz ove gvoždima su pričvršćeni debeli potpornjaci koji na sebi nose sljeme i čitav krov, koji je pokriven običnom talijanskom ciglom. Sve podkrovlje obojadisano je jednostavnom žutokestenjastom bojom, a poprečne debele grede i ražnici na kojima su iste položene oličeni su polihromski. Među ukrasnim motivima s kojima se ovdje susrećemo uprotrebljeni su i štitovi, od kojih su neki ukrašeni frankopanskim grbom, a neki nose na sebi poprsja glasovitijih svetaca franjevačkoga reda ili su pak ukrašeni Kristovim monogramom.

Do g. 1718. svu je ovu prostranu građevinu: kapelu i ladu resilo 12 gotskih visokih prozora. Oni su skupa s okruglim prozorom, koji se do danas sačuvao na crkvenom pročelju i osvjetljivali njezinu nutrinu. Tek g. 1718. bili su svi gotski prozori zatvoreni i zamjenjeni sa današnjim.

Do g. 1894. ostao je u crkvi sv. Marije od Navještenja netaknut stari originalni pločnik iz velikih cigla naručenih u Romanji pokrajini papinske rimske države.

Uz veliki glavni oltar u kapeli dobila je crkva postepeno još drugih 6 pobočnih oltara, koji su do g. 1718. bili svi iz drva. Pred glavnim oltarom u crkvi nalazio se i stari drveni kor za redovnike. U crkvi se je nalazilo i mnogo grobnica, među kojima i više grobnica za redovnike i članove Franjevačkog Trećeg Reda. Pred oltarom Presv. Bogorodice imala je svoje grobnice *Bratovština Neoskvrnjena za čeca B. D. Marije*, koja je u crkvi imala svoje sijelo.

Današnje lice i današnji izgled dobila je crkva sv. Marije od Navještenja na Košljunu tek nakon velikih pregradnja izvedenih u njoj početkom 18. stoljeća.

Crkva sv. Marije od Navještenja na Košljunu, a to je današnja crkva, što su je izgradili Franjevci, kao zadužbinu Ivana Frankopana, zadnjeg kneza otoka Krka i njegove kćeri Katarine duga je od glavnog oltara do glavnih vratiju 25.35 m, a široka 10.5 m.

trova nella Capella del San - mo spetante alla Casa Frangipane nella chiesa vecchia di s. Bernardino di detto Convento. Che tanto ect. In quorum fide m ect. Veglia li 22. maggio 1718 L. S (Lav sv. Marko) Z. Antonio Trevisan Prč. Il. Canc. Prerio. — Samost. Arhiv. Isprave XVIII. stoljeće.

¹⁵ Na grobnici u kamenoj ploči uklesan čita se ovaj natpis: MCCCCC || XXI || DIE X | FEBRUARII. Isti se rek bi odnosi na prenos Katarinih kosti iz Mletaka na Košljun.